

УДК 351:321.01

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.02.28>

Василь ОСТАП'ЯК,

професор кафедри публічного управління,

адміністрування і національної безпеки

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

доктор політичних наук, доцент

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-9374-1956>

Сергій СЕРДИНСЬКИЙ,

здобувач вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID ID <http://orcid.org/0009-0008-6256-7615>

(© ОСТАП'ЯК В., СЕРДИНСЬКИЙ С., 2025)

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ НА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

У статті здійснено дослідження трансформації ролі держави у сфері міжнародної співпраці в умовах загальносвітової нестабільності, спричиненої війною, зростанням безпекових ризиків, економічними потрясіннями та переоформленням механізмів міжнародної координації. На підставі узагальнення вітчизняних наукових підходів до проблематики публічного управління у воєнний період, європейської інтеграції, децентралізаційних перетворень й орієнтирів сталого розвитку розкрито еволюцію наукових уявлень про державу як інституційний центр узгодження суспільних інтересів, координатор взаємодії багатьох учасників та ключовий суб'єкт міжнародних відносин.

Доведено, що за сучасних обставин держава вимушено поєднує функції стабілізації, нормативного регулювання, зовнішньополітичного

представництва та організаційної платформи для залучення і впорядкування зовнішніх ресурсів, виходячи за межі класичної ролі внутрішнього регулятора. Окремо акцентовано увагу на українському досвіді останніх років, коли сукупна дія пандемічних обмежень, економічних шоків і повномасштабної збройної агресії російської федерації зумовила суттєву зміну змісту та інтенсивності міжнародної участі України.

Обґрунтовано, що міжнародна співпраця набула значення системоутворювального чинника забезпечення обороноздатності, підтримання стійкості публічних фінансів, збереження функціонування критичної інфраструктури та відновлення територіальних громад, формуючи нову конфігурацію багаторівневої взаємодії у публічному управлінні. Зроблено висновок про потребу дальшого теоретичного й прикладного опрацювання механізмів інституційної спроможності держави в режимі тривалого кризового управління, удосконалення інструментарію міжнародного партнерства, а також посилення включеності органів місцевого самоврядування до міжрегіональних і міжнародних форматів співпраці як умови підвищення результативності української моделі публічного управління.

Ключові слова: держава, міжнародна співпраця, публічне управління, міжнародна координація, війна, інституційна спроможність.

Vasyl OSTAPIAK,
Professor of the Department of Public Management,
Administration and National Security
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Doctor of Political Science, Associate Professor
ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-9374-1956>

Serhii SERDYNISKYI,

PhD student (third, educational and research level of higher education)

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <http://orcid.org/0009-0008-6256-7615>

(© OSTAPYAK V., SERDYNISKYI S., 2025)

THE IMPACT OF GLOBAL CHALLENGES ON STATE-BUILDING

The article examines the transformation of the state's role in international cooperation amid global instability driven by war, escalating security risks, economic shocks, and the reconfiguration of mechanisms of international coordination. Based on a synthesis of domestic scholarly approaches to public governance under wartime conditions, European integration, decentralization reforms, and sustainable development priorities, the study reveals the evolution of academic understandings of the state as an institutional hub for reconciling societal interests, a coordinator of multi-actor interaction, and a key subject of international relations.

It is demonstrated that, under contemporary circumstances, the state is compelled to combine functions of stabilization, regulatory standard-setting, foreign-policy representation, and an organizational platform for attracting and structuring external resources, thereby extending beyond the classical role of an internal regulator. Particular emphasis is placed on Ukraine's recent experience, where the combined impact of pandemic-related restrictions, economic shocks, and the full-scale armed aggression of the Russian Federation has led to a substantial shift in both the content and intensity of Ukraine's international engagement.

The article substantiates that international cooperation has become a system-forming factor in ensuring national defense capability, sustaining the resilience of public finances, preserving the functioning of critical infrastructure, and supporting the recovery of territorial communities, thus

shaping a new configuration of multilevel interaction in public governance. The study concludes that further theoretical and applied work is required to develop mechanisms of state institutional capacity under conditions of protracted crisis governance, enhance the toolkit of international partnership, and strengthen the involvement of local self-government bodies in interregional and international cooperation formats as a prerequisite for improving the effectiveness of Ukraine's public governance model.

Key words: *state, international cooperation, public governance, international coordination, war, institutional capacity.*

Постановка проблеми. У сучасній архітектурі глобальної нестабільності роль держави в забезпеченні міжнародної співпраці зазнає не косметичних, а змістовних і функціональних змін. З одного боку, зростає щільність міждержавної взаємозалежності — у фінансах, ланцюгах постачання, енергетиці, технологіях, міграції, безпеці. З іншого — посилюються геополітичні розломи та конкуренція за ресурси, вплив і норми. На цьому тлі множаться транснаціональні виклики: пандемії, кіберзагрози, кліматичні ризики, гуманітарні кризи, повномасштабні війни та хвилі економічних шоків. У результаті формується нова конфігурація глобального врядування, де правила і механізми координації змінюються швидше, ніж встигають адаптуватися інституції, а традиційні канали міжнародної взаємодії дедалі частіше виявляються або повільними, або недостатньо дієвими.

За таких умов держава перестає бути лише «внутрішнім регулятором», що епізодично виходить на зовнішній контур. Вона вимушено діє як багатофункціональний вузол: одночасно стабілізатор (забезпечення керованості та стійкості в кризі), координатор (узгодження дій численних національних і зовнішніх учасників), інтегратор (вбудовування країни у мережі міжнародної підтримки, норм і стандартів)

та суб'єкт багаторівневої дипломатії (взаємодія не лише «держава – держава», а й із міжнародними організаціями, донорами, бізнесом, містами/регіонами, громадянським суспільством). Фактично міжнародна співпраця перетворюється на інструмент забезпечення життєздатності держави: від оборони й макрофінансової стабільності до підтримання критичної інфраструктури, гуманітарної відповіді та повоєнного відновлення. Це об'єктивно зумовлює потребу в оновленні підходів до публічного управління міжнародною взаємодією — з акцентом на швидкість рішень, гнучкі інституційні механізми, управління ризиками, прозорість і результативність використання зовнішніх ресурсів.

Водночас, науковий дискурс щодо сучасної ролі держави в міжнародній співпраці залишається фрагментованим: підходи різняться за предметом, методологією та рівнем узагальнення, а емпіричні висновки часто прив'язано до окремих секторів (безпека, економіка, гуманітарна політика) без інтегрованого бачення. Додатковим аргументом на користь актуальності дослідження є недостатність системного осмислення новітнього досвіду України та інших держав у ситуації «*накладання криз*» (*war – security – economy – governance*). Саме ця прогалина — потреба в цілісному аналізі трансформації ролі держави як центрального актора міжнародної кооперації в умовах багатовимірних глобальних викликів — визначає наукову й практичну значущість порушеної проблематики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідник І. Малий у своїх напрацюваннях [1] акцентує увагу на тому, що дієздатність державного сектору в умовах політичної та економічної турбулентності визначається насамперед адаптивністю інституцій: здатністю швидко перебудовувати організаційні режими, раціоналізувати управлінські процедури та підтримувати неперервне виконання публічних функцій навіть за дефіциту ресурсів і високої невизначеності. На думку автора, нестабільність неминуче підштовхує до перегляду усталених підходів до

оцінювання результативності управлінських рішень: у центрі уваги мають опинитися не лише формальні показники ефективності, а й критерії стійкості, швидкості реагування, здатності до відновлення та управління ризиками. У цьому контексті посилюється значення антикризового менеджменту як системи інструментів оперативного реагування, превенції та мінімізації наслідків криз, що безпосередньо узгоджується з актуальними викликами публічного управління у воєнний період.

Суттєве узагальнення воєнних трансформацій у сфері публічного управління наведено в дослідженні М. Іжі та Л. Курносенко [2], де функціонування державних інституцій розглянуто крізь призму специфіки правового режиму воєнного стану та підвищених безпекових ризиків. Автори обґрунтовують, що ключовими пріоритетами в цей період постають забезпечення неперервності надання публічних послуг, збереження інституційної стійкості, а також швидка адаптація адміністративних процедур й управлінських регламентів до динамічних загроз. Важливою є їхня теза про те, що «звичайні» бюрократичні цикли ухвалення рішень у кризі потребують скорочення та переорганізації — через делегування повноважень, спрощення процедур, посилення координації і відповідальності на всіх рівнях публічної влади. Окремої уваги дослідники надають цифровому врядуванню як інструменту підтримання керованості та прозорості, а також багаторівневій комунікації, як умові узгодження дій державних органів, місцевого самоврядування, громадянського суспільства та міжнародних партнерів у кризових умовах.

Окремий пласт українських наукових праць становлять дослідження, присвячені впливу війни на євроінтеграційний курс України. Так, у дослідженні В. Остап'яка та В. Сердинського [3] доведено, що повномасштабна агресія РФ постала не лише як безпекова загроза, а й як чинник, що структурно переорієнтував державну політику на прискорення інтеграційних процесів. Автори показують, що війна підвищила

інтенсивність міжнародної взаємодії, актуалізувала потребу в поглибленні партнерств і водночас зумовила оновлення стратегічних підходів до співпраці України з інституціями ЄС. У цьому сенсі євроінтеграція набуває рис не лише зовнішньополітичного пріоритету, а й межі для модернізації внутрішніх управлінських практик — через імплементацію стандартів, посилення інституційної спроможності та гармонізацію політик у ключових секторах.

Інституційні зрушення в системі публічного управління під впливом війни ґрунтовно осмислено в праці А. Некряч, І. Лопушинського та Л. Оленковської [4]. Дослідники аналізують політико-управлінські виміри демократичного транзиту, динаміку розвитку місцевого врядування та роль територіальних громад у забезпеченні загальної стійкості держави. Автори наголошують, що війна не лише загострила потребу в оперативних управлінських рішеннях, а й фактично інтенсифікувала процеси децентралізації: зросла роль місцевої автономії у вирішенні гуманітарних, соціальних і безпекових завдань, актуалізувалася співвідповідальність громад за підтримання життєздатності територій. Це, своєю чергою, сформувало запит на нові моделі міжрівневої взаємодії — більш гнучкі, мережеві та кооперативні, де державний центр, регіональні структури та громади діють як взаємопов'язані ланки єдиного управлінського контуру.

Вагомий внесок у розроблення проблематики публічного управління в умовах воєнного стану зробили науковці Д. Дзвінчук і П. Шевчук [5]. У своєму дослідженні вони зосереджуються на механізмах взаємодії органів місцевого самоврядування зі стейкхолдерами в площині сталого розвитку та наголошують, що в період війни саме злагоджена співпраця влади, громадськості й міжнародних партнерів стає визначальною передумовою відновлення територіальних громад, акумулювання допомоги та посилення їх інституційної стійкості.

Узагальнюючи наведені підходи, можна стверджувати, що сучасні українські дослідження фіксують ключові тенденції воєнного періоду: переорієнтацію управлінських пріоритетів на стійкість і неперервність, інтенсифікацію цифрових інструментів, зростання значущості багаторівневої координації та поглиблення зовнішньої взаємодії в євроінтеграційній рамці. Водночас, ці напрацювання створюють методологічне підґрунтя для дальшого аналізу того, як саме комплекс глобальних викликів трансформує роль держави не лише у внутрішньому регулюванні, а й у міжнародній співпраці як стратегічному ресурсі виживання, стійкості та відновлення.

Мета статті полягає у вивченні трансформації ролі держави у сфері міжнародної співпраці під дією сучасних глобальних викликів, зокрема війни, безпекових загроз, економічної нестабільності та інституційних змін у системі глобального врядування.

Виклад основного матеріалу. У сучасній українській науковій традиції роль держави трактується як багатовимірна, комплексна категорія, що охоплює політичний вимір (легітимність влади та здатність формувати колективні цілі), правовий (нормативна організація суспільних відносин і гарантії прав), інституційний (архітектура органів і процедур) та управлінський (механізми планування, координації, контролю й надання публічних послуг). Такий підхід поступово зміщує акцент із уявлення про державу як сукупність органів влади до розуміння її як стратегічного «*центру ваги*» суспільної системи — інституційного осердя, що формує правила гри, забезпечує керованість процесів і підтримує стійкість у кризах.

Дискусія про сутність і трансформації ролі держави в Україні помітно загострилася після 2014 року, коли безпекові загрози, інституційні реформи та євроінтеграційні орієнтири поставили питання про нову модель державної спроможності. Водночас, починаючи з 2022 року, ця

проблематика набула принципово іншої глибини: повномасштабна війна не лише радикально змінила внутрішні пріоритети публічного управління, а й переформатувала зовнішній контур державності — інтенсивність міжнародної взаємодії, масштаби зовнішньої підтримки, логіку дипломатії та роль України в мережах безпекової й економічної кооперації. У працях українських науковців простежується чітка тенденція: держава дедалі частіше описується не просто як «носій влади», а і як інституційний координатор багатьох акторів (центральных органів, місцевого самоврядування, громадянського суспільства, бізнесу та міжнародних партнерів), здатний працювати в умовах високої невизначеності й множинних ризиків.

Зокрема, Н. Гедікова [6] наголошує на інтегративній функції держави за умов трансформації політичної системи, виокремлюючи її роль як інституційного «*зшивача*» різних сегментів публічної влади — центрального уряду, органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства. У такому баченні держава постає не як монополіст управлінських рішень, а як механізм узгодження інтересів, ресурсів і компетенцій, що забезпечує цілісність політики та знижує фрагментацію управлінських дій.

У дослідженні С. Мельничука [7] розвивається концептуалізація держави як осердя публічного управління у «*відкритих системах*», де глобалізаційні та регіоналізаційні процеси висувають нові вимоги до гнучкості, адаптивності та стратегічної стійкості. Дослідник аргументує, що сутність сучасної ролі держави полягає не в нагромадженні владних повноважень заради самої концентрації, а в забезпеченні керованості суспільних процесів: створенні рамкових умов для економічного розвитку, підтриманні соціальної інфраструктури, підвищенні якості публічних послуг і посиленні міжнародної інтеграції. У воєнних умовах, за логікою автора, роль держави закономірно еволюціонує в напрямку зміцнення

координаційних та регуляторних спроможностей — як інструменту швидкої мобілізації ресурсів й узгодження управлінських рішень. Водночас, ключовим викликом залишається баланс: потрібна кризова централізація має поєднуватися зі збереженням демократичних інститутів, процедур підзвітності та інклюзивності ухвалення рішень.

Суттєвий внесок у дискусію щодо ролі держави зробив І. Троян [8], який аналізує державу як базового актора міжнародної системи в контексті трансформації глобального порядку. Він стверджує, що в умовах війни роль держави стає системоутворювальною, оскільки саме держава залишається єдиною інституцією, здатною забезпечити обороноздатність, міжнародне представництво, дотримання правового порядку та розбудову стратегічних партнерств. У його трактуванні держава функціонує як *«інституційна платформа»* для реалізації національних інтересів на міжнародних майданчиках, що віддзеркалює зростання значення дипломатичної, коаліційної та інтеграційної ролі України.

Узагальнюючи ці підходи, доречно наголосити, що український науковий дискурс дедалі виразніше переходить до трактування держави як *«інституційної спроможності в дії»* — здатності не лише ухвалювати рішення, а й швидко їх реалізовувати, координувати багаторівневу взаємодію, зберігати функціональність системи та нарощувати стійкість у зatoryжних кризах. Саме ця оптика є методологічно продуктивною для аналізу міжнародної співпраці у воєнний період, коли держава одночасно виконує внутрішні функції забезпечення життєдіяльності та зовнішні — мобілізації партнерств, ресурсів і режимів міжнародної координації.

Аналізуючи роль держави у міжнародній співпраці в умовах сучасних глобальних викликів, доцільно виходити з українського досвіду останніх років, коли поєднання пандемії, економічної турбулентності та повномасштабної війни радикально змінило характер участі України у міжнародних відносинах. Держава перестала обмежуватися класичною

дипломатією й виконанням зовнішньополітичних функцій: міжнародна співпраця стала базовим інструментом забезпечення оборони, функціонування бюджету, підтримання критичної інфраструктури та відновлення територій, що зумовило перехід від моделі держави як *«внутрішнього регулятора»* до моделі держави-координатора складних мереж зовнішньої допомоги й партнерств.

Висновки. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що сучасні глобальні виклики — війна, зростання безпекових загроз, економічна турбулентність та трансформація системи глобального врядування — не лише змінюють зовнішнє середовище функціонування держави, а й сутнісно трансформують її роль у міжнародній співпраці. Держава дедалі менше постає винятково як *«внутрішній регулятор»* і дедалі більше — як інституційний інтегратор та координатор складних мереж взаємодії, що охоплюють міжнародні організації, партнерські держави, місцеве самоврядування, бізнес і громадянське суспільство. Український досвід воєнного періоду свідчить, що міжнародна співпраця стала базовим інструментом забезпечення обороноздатності, підтримання макрофінансової стабільності, функціонування критичної інфраструктури й реалізації проєктів відбудови.

Уточнено, що роль держави в сучасних умовах набуває поліфункціонального характеру: вона одночасно постає стабілізатором внутрішньої системи, регулятором і модератором суспільних процесів, дипломатичним суб'єктом, здатним формувати коаліції підтримки, а також платформою мобілізації зовнішніх ресурсів для реалізації національних інтересів. Виявлено, що ефективність такої трансформованої ролі безпосередньо залежить від інституційної стійкості органів публічної влади, здатності до швидкої адаптації управлінських механізмів, розвитку цифрового врядування та розбудови багаторівневої системи взаємодії *«держави — регіон — громада — міжнародні партнери»*. Узагальнення

теоретичних підходів та українського практичного досвіду дозволяє зробити висновок про потребу дальшої еволюції моделі держави в напрямку більшої відкритості, мережовості та стратегічної проактивності в умовах затяжної глобальної нестабільності.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні механізмів інституційної стійкості держави у довготривалих режимах кризового управління, аналізі ефективності міжнародних фінансових інструментів для відбудови, вивченні трансформації дипломатичних форматів та багаторівневого врядування, а також у порівняльних дослідженнях моделей міжнародної співпраці в інших державах, що переживали масштабні конфлікти. Актуальними також залишаються питання інтеграції місцевого самоврядування в міжнародні мережі, впливу цифрових технологій на якість міжнародної координації та формування нових безпекових архітектур у Європі. Результати таких досліджень можуть сприяти дальшому вдосконаленню української моделі державного управління та підвищенню її ефективності в умовах глобальної нестабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малий І. Й. Результативність управління публічним сектором в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 33–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_12_8.
2. Їжа М. М. Публічне управління в умовах викликів воєнного стану. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2023. № 19. С. 11–30.
3. Остап'як В., Сердинський С. Війна та її вплив на євроінтеграцію : світоглядний виклик. *Координати публічного управління*. 2024. № 1 (3). С. 437–450.
4. Некряч А. І., Лопушинський І. П., Оленковська Л. П. Місцева влада України на шляху демократичного транзиту : політико-управлінські аспекти. *Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні*

науки. / Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2021. Випуск 89. С. 230–248.

5. Дзвінчук Д., Шевчук П. Механізми взаємодії органів місцевого самоврядування і ключових груп впливу у вирішенні проблем сталого розвитку. *Наукові перспективи. Серія «Державне управління»*. 2024. № 12 (54). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/18238/18289>.

6. Гедікова Н. П. Трансформація політичної системи України в контексті сучасних викликів. *Політичне життя*. 2024. Лютий. С. 21–28.

7. Мельничук С. М. Право та глобалізація як дискурс становлення сучасної держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2020. Вип. 62. С. 52–56.

8. Троян І. Національна держава в сучасній системі міжнародних відносин. *Науковий вісник. Серія : Політологія, соціологія, філософія. Ужгород : Ужгородський національний університет*, 2010. Вип. 14. С. 56–60.

REFERENCES

1. Malyi I. I. (2017). Rezultatyvnist upravlinnia publichnym sektorom v umovakh nestabilnosti [The effectiveness of public sector management in conditions of instability]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 12, 33–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_12_8. [in Ukrainian]

2. Izha M. M. & Kurnosenko L. V. (2023). Publichne upravlinnia v umovakh vyklykiv voiennoho stanu [Public administration in the conditions of the call of martial law]. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok – Public administration and regional development*, 19, 11–30. [in Ukrainian]

3. Ostapiak V., & Serdynskyi S. (2024). Viina ta yii vplyv na yevrointehratsiiu : svitohliadnyi vyklyk [The war and its impact on European integration : a challenge to worldviews]. *Koordynaty publichnoho upravlinnia – Coordinates of Public Administration*, 1 (3), 437–450. [in Ukrainian]

4. Nekriach A. I., Lopushynskyi I. P. & Orenkovska L. P. (2021). Mistseva vlada Ukrainy na shliakhu demokratychnoho tranzytu : polityko-upravlinski aspekty [Local authorities in Ukraine on the path to democratic transition: political and administrative aspects]. *Derzhava i pravo : Zbirnyk naukovykh prats. Yurydychni i politychni nauky*. – State and Law : Collection of Scientific Works. Legal and Political Sciences, 89, 230–248. [in Ukrainian]
5. Dzvinchuk D., & Shevchuk P. (2024). Mekhanizmy vzaiemodii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia i kliuchovykh hrup vplyvu u vyrishenni problem staloho rozvytku [Mechanisms for interaction between local government bodies and key influence groups in addressing sustainable development issues]. *Naukovi perspektvy. Serii : Derzhavne upravlinnia* – Scientific perspectives. Series «Public Administration», 12 (54). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/18238/18289>. [in Ukrainian]
6. Hedikova N. P. (2024). Transformatsiia politychnoi systemy Ukrainy v konteksti suchasnykh vyklykiv [Transformation of Ukraine's political system in the context of contemporary challenges]. *Politychne zhyttia* – Political life, Liutyi, 21–28. [in Ukrainian]
7. Melnychuk S. M. (2020). Pravo ta hlobalizatsiia yak dyskurs stanovlennia suchasnoi derzhavy [Law and globalisation as a discourse on the formation of the modern state]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Pravo* – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series : Law, 62, 52–56. [in Ukrainian]
8. Troian I. (2010). Natsionalna derzhava v suchasni systemi mizhnarodnykh vidnosyn [The nation state in the modern system of international relations]. *Naukovyi visnyk. Serii : Politolohiia, sotsiolohiia, filosofiia* – Scientific Bulletin. Series : Political Science, Sociology, Philosophy, 14, 56–60. [in Ukrainian]